

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

**TÜSİAD
YÖNETİM KURULU BAŞKANI
ÖMER SABANCI'NIN
KAGİDER İLE TOPLANTI
KONUŞMASI**

**15 Haziran 2006
Divan Kuruçeşme**

TÜSİAD AVRUPA SANAYİ VE İŞVERENLER KONFEDERASYONLARI BİRLİĞİ (UNICE) ÜYESİDİR.

İstanbul : Meşrutiyet Cad. No: 74 Tepebaşı 34420 İstanbul - Türkiye
Ankara : İnan Cad. No: 39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara - Türkiye
Brüksel : 13, Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C. : 1250 24th Street, Washington D.C. 20037 - USA
Berlin : Mörkisches Ufer, 28 10179 Berlin-Mitte - Germany
Paris : 12, Rue Godot de Mauroy 75009 Paris - France

Tel: (90-212) 249 19 29
Tel: (90-312) 468 10 11
Tel: (32-2) 736 40 47
Tel: (1-202) 776 77 70
Tel: (49-30) 28 878 6300
Tel: (33-1) 426 516 40

Faks: (90-212) 249 13 50
Faks: (90-312) 428 86 76
Faks: (32-2) 736 39 93
Faks: (1-202) 776 77 71
Faks: (49-30) 28 878 6399
Faks: (33-1) 426 516 99

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad-us.org
e-mail: info@tusiad-de.org
e-mail: satan@tusiad.org

web: www.tusiad.org

Sayın Konuklar, değerli basın mensupları

TÜSİAD Yönetim Kurulu adına davetiniz için teşekkür ediyor ve hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Konuşmamda, ülkemizde kadın erkek eşitliğinin sağlanması konusunda da bir yol haritası sunan Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinin ağırlıklı olarak ekonomik boyutu hakkındaki değerlendirmelerimizi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik müzakerelerine başlama kararı bildiğiniz gibi 3 Ekim 2005 tarihinde alınmıştır. Türkiye, bu tarihten itibaren, "aday ülke" olmaktan çıkarak; "tam üyeliğe geçiş aşamasında ülke" haline gelmiştir. Türkiye'nin, bu tarihsel aşamayı, Avrupa Birliği'nin kendi iç siyasi dengeleri ve sosyo-ekonomik ortamı açısından, kurulduğundan beri yaşadığı en zor dönemde gerçekleştirmiş olması, gelinen noktayı daha da anlamlı kılmaktadır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği, normal koşullarda 8 yıl civarında sürebilecek müzakereler sonucu gerçekleşebilecek bir süreçtir. Türkiye açısından bakıldığında toplumun önemli bir çoğunluğu bu sürecin başarı ile tamamlanmasını desteklemektedir. Her ne kadar müzakere süreci, Avrupa Birliği'ne üye olan diğer ülkelerin deneyimlerinde de görüldüğü gibi, bu desteği bir miktar aşındıracak olsa da üyelik sürecinden önemli beklentileri olan toplumumuzda yine de yüksek bir düzeyde kalacaktır.

Küresel bir aktör olan Avrupa Birliği'nin bugün yaşadığı ekonomik sıkıntılarını çözmesi, Avrupa Birliği'nin global yeri ve uluslararası düzenin daha sağlıklı bir şekilde işlemesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Birliği'nin bu sürecine Türkiye'nin önemli ölçüde katkı sağlayacağını ve Türkiye olmadan Avrupa Projesi'nin tam manasıyla gerçekleşmeyeceğine inanıyoruz.

Sürdürülebilir büyüme kavramı, işte tam bu noktada önem kazanmaktadır. Türkiye'de ekonomik göstergelerde bir istikrar sağlanmadan sürdürülebilir büyümeden söz etmek mümkün değildir. Ekonomimizin bugün geldiği konum itibarıyla sürdürülebilir büyümenin artık gündemin üst sıralarına taşınması gerekliliği de ortadadır. Başka bir deyişle, Türkiye ekonomisinin bundan sonraki temel stratejisi uzun dönemli sürdürülebilir büyüme oranı olarak tanımlanan potansiyel büyüme seviyesini daha yukarıya taşımak olmalıdır.

Ekonomideki dinamizmimizi sürekli artırarak içinde bulunduğumuz hızlı büyüme sürecini devam ettirebilmemiz, Avrupa Birliği ekonomisine katkı sağlaması bağlamında, Türkiye'nin diğer Avrupa Birliği ülkelerine karşı rekabet gücünü arttırmasına ve uluslararası ekonomik ortamda önemli bir konuma yerleşmesine zemin hazırlayacaktır.

Türkiye ekonomisi, üyelik müzakerelerinin başlamasından çok daha önce, uygulanmakta olan makro ekonomik uyum programı çerçevesinde zaten yoğun içerikli bir yapısal reform sürecine girmiştir. Bu nedenle ekonomimiz, özellikle 2002-2005 döneminde, Avrupa Birliği ortalamasına yakınsama bağlamında önemli mesafe kat etmiştir.

Nitekim, Avrupa Komisyonu'nun 2005 yılı Türkiye İlerleme Raporu, Türkiye'nin piyasa ekonomisi statüsünün yüksek oranlı enflasyon ve makroekonomik dengesizliklerden arındığını belirtmektedir. Uzun zamandır dünya pazarlarına açık ve 1996 yılından bu yana Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği içinde işleyen bir piyasa ekonomisi olarak, Türkiye Avrupa Birliği'nin ekonomik kriterleri olan Maastricht kriterlerini sağlamaya yönelik emin adımlarla ilerlemektedir.

2002 yılı başından 2005 yılı sonuna kadar geçen dönemde %35, yıllık ortalama ise %7.5 büyüyen Türkiye ekonomisinde kişi başına milli gelir, nominal olarak 2,239 dolardan 5,074 dolara çıkmış, ve kişi başına milli geliri, satın alma gücü bazında, 2001 yılı sonundaki 6,100 dolar seviyesinden, bugün itibarıyla, 8,500 doların üzerine yükselmiştir. Bu büyük başarının ardındaki en önemli etken, fiyat istikrarı yolunda atılan kararlı adımlar olmuştur. Bu nedenle, yüksek ve sürdürülebilir büyüme oranlarının önümüzdeki dönemde de devam edebilmesi, bugün piyasalarda yaşanan dalgalanmaların iyi yönetilmesi ve fiyat istikrarı hedefine sadık kalınmasına bağlıdır.

Avrupa Birliği üyelik sürecinde, mevzuat uyumunun gerektireceği bir dizi reformun gerçekleştirilmesiyle büyüme sürecindeki canlılığın devam edeceği düşünülmektedir. Bir başka açıdan baktığımızda ise, ekonominin 2014 yılına kadar yüksek büyümeyi sürdürmesi, Türkiye'nin üyeliğinin gündeme geleceği

tarihteki pozisyonunu güçlendirecektir. Yaptığımız hesaplara göre, Türkiye siyasi ve makro ekonomik istikrarı koruyarak reform ivmesini devam ettirdiği takdirde, 2014 yılına gelindiğinde, 2004 yılında Avrupa Birliği'ye yeni üye olan 10 ülkenin ortalama makro büyüklüklerini yakalayabilecektir.

Ancak bu rakamlara ulaşılmasını otomatik bir süreç olarak da görmemek gerekiyor. Bu rakamlara, kapsamlı, bütüncül ve akılcı bir büyüme stratejisi ile ulaşılacaktır. Makroekonomik istikrara sadık kalınması, teknolojik ilerleme ve verimlilik artışlarının sürekli kılınması, başta kadın nüfus olmak üzere istihdama katılım oranının yükseltilmesi, kurumsal yönetim ilkelerinin etkinleştirilmesi, yatırım ortamının iyileştirilmesi ve bölgesel politikalara ağırlık verilmesi Avrupa Birliği'ne yakınsama sürecini hızlandıracaktır.

Değerli katılımcılar,

Türkiye'nin orta ve uzun vadeli perspektifinin son derece parlak olduğuna inancımız tamdır. Son yıllarda sağlamış olduğumuz performansın devamını getirebildiğimiz takdirde, Avrupa Birliği üyelik sürecinin zor ancak başarıyla tamamlanacağından endişe etmiyoruz. Ancak geleceğe ilişkin bu olumlu değerlendirmelerimiz, bugünün sorunlarını görmeye engel olmamalı. Hepimiz biliyoruz ki, girişimciler için en önemli konu istikrar ve yatırım kararlarının alınacağı dönem içindeki ekonomik gelişmelerin öngörülebilir olması. Bu noktada, son dönemde piyasalarda görülen dalgalanmanın, bu istikrar ve öngörülebilirlik ortamını zedelediğini söylemek durumundayım.

Uluslararası piyasalarda başlayan dalgalanmanın Türkiye'nin bu kazanımlarını eritmesine seyirci kalmamız mümkün değil. Bu nedenle, bugün karşı karşıya olduğumuz durumun nedenlerini çok iyi anlamamız, bu hareketin kalıcılığını ve boyutunu doğru değerlendirmemiz ve bu tespitlere göre atılması gereken adımları doğru saptamamız gerekiyor.

2001 krizinden sonra ekonomide tesis edilmiş olan istikrar ortamı, ekonomide karar vericilere önünü görme fırsatı tanımıştı. Enflasyonun, faiz oranlarının aşağı inmesiyle beraber, belirsizlik ortadan kalkmış, gelecek dönem gelir ve harcamaları öngörülebilir hale gelmiş, verimlilik artışı, rasyonel karar, risk yönetimi gibi kavramlar önem kazanmıştı. Ekonomideki bu ortamda tüketiciler de uzun vadeli plan yapma, başka türlü gerçekleştirilmesi zor olan tüketim kararlarını uzun vadeli kredi ile gerçekleştirme imkanına kavuşmuşlardı. Bu sayede, refah düzeyi yükselmiş, kişi başına milli gelir 5000 dolar seviyesine ulaşmıştı.

Piyasalarda yaşanan dalgalanmanın nedenlerini açıklamaya çalışırken, yalnızca ekonomik nedenleri öne sürmek, yaşanan güçlü "kaçış"ı açıklamakta yetersiz kalacaktır. Dahası, uygulanması gereken politikaların belirlenmesinde yanıtıcı bir rol oynayacaktır.

Türkiye esas olarak, kısa vadede, siyasi istikrarını ve reformlarını sürdürebileceği konusunda piyasaların güvenini sarsmış olduğu için dalgalanmalardan bu kadar olumsuz etkilenmiştir.

Özellikle reform sürecinde görülen yavaşlamanın ekonomi üzerinde hem doğrudan hem de dolaylı etkisi olmuştur. Temel reform alanlarındaki gecikmeler ve işgücü piyasalarında esneklik sağlayıcı ve ürün piyasalarında rekabet şartlarını geliştirecek türde mikro ekonomik reformlarda henüz kayda değer bir hareketin başlamaması, bu reformlar sayesinde ekonominin kazanacağı dayanıklılık ve rekabet gücünü olumsuz etkilemiştir. Reform sürecinin ivme kaybetmesi, ayrıca, ekonomik aktörlerin beklentilerini de olumsuz etkilemiştir: Türkiye'nin kriz ertesinde ard arda gerçekleştirmiş olduğu reformların getirdiği dinamizm algılamasını azaltmış, reform sürecinin kredibilitesini zayıflatmıştır.

Değişimi tetikleyen faktör uluslararası piyasa koşulları olduğuna göre, ve gelecekte uluslararası likidite geçmişe göre daha az olacağına göre, bu değişimlerin geçici olmadığını, ekonomide dengelerin bundan sonra bu yeni değerler üzerinden oluşacağını düşünüyoruz. Bu yeni dengelerin ekonominin bütünü üzerindeki etkilerine bakarsak, ithalat talebinin kısmen yavaşlaması, yatırım ve tüketim talebinde bir miktar daralma olması, enflasyonun düşüş sürecinin yavaşlaması muhtemeldir. Ancak bu değişiklikler, ekonominin temel yörüngesini değiştirmeyecektir.

Bugün yapılması gereken, öncelikle bozulmuş olan beklentişlerin tekrar olumluya döndürülmesidir. Bu ise, belirsizliklerin bir an önce ortadan kaldırılması ve ekonomide öngörülebilirliğin yeniden ve süratle tesis edilmeye çalışılması demektir. Beklentişlerin iyimsere dönmesi, zaman, kararlılık ve tutarlılık gerektirmektedir. Türkiye'nin Avrupa Birliği yolunda makro ve mikro ekonomik reformları sürdürme

ihtiyacı, bürokrasi ve siyasetin her kademesinde, ekonominin her alanında aynı kararlılık ve tutarlılıkla dile getirilmeli ve hayata geçirilmelidir.

Şimdiye kadar gerçekleştirilen yapısal reformlar sonucunda ekonominin temellerinin güçlendirilmesi konusunda ciddi bir başarı sağlanmıştır. Bu kazanımların korunması ve daha da ileriye taşınması için bu yapısal dönüşüm sürecinin devam ettirilmesi şarttır. Avrupa Birliği müzakere süreci de, bu yapısal dönüşümün devamı için büyük önem taşımaktadır.

Reform sürecinin yapısal reformlardan mikroekonomik reformlara doğru genişletilmesi ve derinleştirilmesi, piyasalara, hükümetin ve Türkiye'nin kalıcı ekonomik kazanımlar konusundaki ısrarını kanıtlamanın yanısıra, üretim, paylaşım ve tüketim süreçlerinde neden olacağı kazanımlarla da beklentilerin yeniden olumluya dönmesine katkıda bulunacaktır. Avrupa Birliği'nin Lizbon Stratejisi temelinde, yatırım ortamının iyileştirilmesi ve ürün, işgücü ve finans piyasalarında yatırım engellerini azaltıcı bir programın uygulanması, bu yapısal dönüşümün temel unsurudur.

Türkiye artık Avrupa Birliği ile müzakereleri fiilen başlatmış ve bir başlığı sonuçlandırmış bir ülkedir. Bu gelişme, hükümetin Meclis tatile girmeden önce tamamlamayı planladığı Uyum Paketinin içerisinde yer alan Devlet Yardımlarının Çerçevesi, İzlenmesi ve Denetlenmesi; Mesleki Yeterlilikler Kurumu Kurulması; Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması gibi düzenlemelerin bir an önce yasalaşmasını elzem kılmaktadır.

Sayın Konuklar,

Önümüzdeki sürecin öncelikli konularından biri de istihdamdaki gelişmeler. TÜSİAD'ın çeşitli demografi, büyüme ve istihdam raporlarında belirtildiği gibi, önümüzdeki yıllarda Türkiye'de genç nüfustaki artışa bağlı olarak daha çok gencin işgücü piyasasına girmesi beklenmektedir. Bunun işsizlik sorununu derinleştirmesini engellemek için daha fazla istihdam alanı yaratılmalıdır. Ekonomide görülen yapısal dönüşümle beraber kamunun istihdam yaratma potansiyeli azalırken özel kesiminki artmaktadır. Dolayısıyla, işsizlik oranının aşağıya çekilmesi için izlenecek politikalar kapsamında özel sektörde girişimciliğin geliştirilmesi şarttır.

Bu süreçte özellikle, kadınların eğitim, çalışma yaşamı ve siyasete katılımlarının önündeki engeller aşılanmalıdır. Kadınların % 25'ler seviyesinde olan işgücüne katılım oranının artması, hem birey olarak güçlenmelerini hem de toplumsal refahı ve kalkınmayı olumlu etkileyecektir. Bu oran, ortalaması % 61 olan OECD üyeleri ile kıyaslandığında, bu konuya verilmesi gereken özel önemi ortaya çıkarmaktadır. Bu çerçevede, kızların eğitime erişimlerinin artırılması, kadın girişimciliğinin geliştirilmesi ve çalışma ve aile yaşamını destekleyici olanakların sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Kadınların potansiyel girişimci gücünü ortaya çıkarmak ve değerlendirmek, hem yeni istihdam kapıları açarak ekonomiyi destekleyecek hem de kadının toplum içindeki rolünü ve statüsünü güçlendirerek daha nitelikli ve sağlıklı bir toplumsal yapının oluşmasına katkıda bulunacaktır. Oysa ülkemizde, tüm işverenler ve kendi hesabına çalışanlar arasında kadınların oranı % 13 gibi oldukça düşük bir düzeydedir. Türkiye'de kadın girişimci potansiyelini nicelik ve nitelik bakımından geliştirmek ve girişimcilik kültürünün kadınlar arasında gelişmesini teşvik etmek amacıyla politikalar belirlenmeli ve özel uygulamalara gidilmelidir.

Kadınların ekonomide ve sosyal yaşamda olduğu kadar siyasetteki rolü de ülkenin demokratik gelişmişliğini belirleyici unsurlardan biridir. Türkiye'deki kadınlar seçme ve seçilme hakkını Avrupalı hemcinslerinden çok daha önce elde etmiş olmasına rağmen, kadınlarımızın özellikle siyasi yaşamdaki yeri arzu edilen noktadan çok uzaktır. 1935 yılı seçimlerindeki kadın milletvekili oranı olan %4.6'yı bundan sonra gelen hiçbir meclis geçememiştir. 2002 yılı seçimlerindeki %4.4 oranı ile Türkiye, Avrupa Birliği ortalaması olan %21.2'den, Avrupa Parlamentosu ortalaması olan %30.3'ten ve dünya ortalaması olan %16.6'dan çok geridedir. Dünya Ekonomik Forumu tarafından 2005 yılında yapılan çalışmaya göre, Türkiye, kadınların siyasetteki ve karar alma mekanizmalarındaki yeri açısından, "Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi"nde 58 ülke arasında 55. sırada yer almaktadır.

Türkiye, 1985 yılında Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesini (CEDAW) ve 2001 yılında Ek İhtiyari Protokolünü imzalayan bir devlet olarak, mevcut yasalara rağmen devam eden fiiliyattaki bu eşitsizliği kadınlar lehine değiştirmek için yasal düzenlemeler dahil her türlü önlemi almakla yükümlüdür. Bir çok ülkenin başvurduğu ve başarılı sonuçlar elde ettiği, kota gibi geçici özel önlem uygulamaları Türkiye'nin de gündeminde olmalıdır. Toplumun yarısını oluşturan kadınların siyasi karar

süreçlerine aktif olarak katılımının artması, sadece adalet ve insan hakları açısından değil, daha demokrat ve çağdaş bir ülke olma yolundaki çabalarımız için de çok önemlidir.

Kadın-erkek eşitliğinin, sadece ulusal değil, uluslararası boyutta da bir hedef haline geldiği dikkatlerden uzak tutulmamalıdır. Birleşmiş Milletler'in Milenyum Deklarasyonu ile 189 ülke temsilcisi tarafından benimsenen Binyıl Kalkınma Hedefleri doğrultusunda hazırlanan, "Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu-Türkiye 2005"de, belirlenen hedeflere ulaşılması yönünde Türkiye'nin belirlediği sekiz amaçtan birini "Kadınların Durumunu Güçlendirmek ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamak" oluşturmaktadır. Bu, toplumsal cinsiyete temel bakış, toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili tüm politikaları, programları, idari ve mali faaliyetleri ve düzenleme süreçlerini kapsayan geniş çaplı kurumsal bir dönüşüme katkıda bulunma stratejisi olarak belirtilmiştir. Buna göre, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini eğitimin her düzeyinde 2015 yılına kadar ortadan kaldırılması öngörülmekte, ve böylece kadın ve erkeklere çeşitli seviyelerde eğitim olanakları sunularak kadınların tarım dışı sektörlerde ve idari görevlerde daha fazla yer almasının sağlanması ve kadınların konumlarının güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Aynı doğrultuda, 2007-2013 yıllarını kapsayan yedi yıllık dönem için öngörülen Türkiye'nin 9. Kalkınma Planı Stratejisi'nde, başta kadın ve gençler olmak üzere, bireylerin işgücü piyasasına girmelerini ve bu piyasada kalmalarını kolaylaştırmak yoluyla, çalışma hayatında fırsat eşitliğinin sağlanacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte, başta kadınların da bulunduğu, dezavantajlı olarak nitelendirilen grupların, ekonomik, sosyal ve siyasal hayata aktif katılımlarının sağlanması ve bu gruplara yönelik şiddet ve istismarın önlenmesi hususlarına yer verilmiştir. Bu çerçevede, eğitim, sağlık, barınma, sosyal hizmetler ve istihdama yönelik hizmetlere erişimine öncelik verileceği ve dezavantajlı gruplara yönelik politikaların uygulanmasında ve bunlara yönelik hizmetlerde merkezi ve mahalli idareler, sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere tüm toplum kesimlerinin koordineli bir şekilde çalışmalarının sağlanacağı ifade edilmiştir.

TÜSİAD, Türkiye'de kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, temel toplumsal güçlenme alanları olan eğitim, çalışma hayatı ve siyasette karar alma süreçlerine kadınların eşit katılımının önündeki engellerin belirlenmesi ve bu engellerin aşılması konularını yakından takip etmekte ve bu konularla ilgili olarak rapor ve görüşler hazırlamaktadır. Örneğin, Aralık 2000 tarihinde yayımlanan, "Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset" adlı raporumuzda Türkiye'de kadınların eğitim, çalışma hayatı ve siyasette karar alma süreçlerine eşit katılımlarının sağlanması için, uluslararası alanda oluşan kadın-erkek eşitliği politikalarını da dikkate alarak, yukarıdaki hususları da kapsayan pek çok çözüm önerisi sunulmuştur. Bu raporu takiben, ilgili konu başlıklarına yönelik olarak yayımlanan diğer rapor ve görüşlerimizde kadının siyasi yaşam ve işgücü piyasasındaki yetersiz konumunun altı çizilmiştir.

Değerli Katılımcılar,

Avrupa Birliği Genişleme Süreci yapısı gereği 'durağan' değil, geçmiş genişlemelerden ve yeni üyelerin entegrasyonunun getirdiği zorluklardan dersler çıkarmış 'dinamik' bir süreçtir. Bu itibarla, diğer aday ülkelerin müzakere süreçleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye'nin müzakere süreci biraz daha zorlu geçebilecek, ancak Müzakere Çerçeve Belgesi'nde belirtildiği gibi tam üyelik hedefiyle ana yörüngesinden çıkmadan olumlu şekilde sonuçlanabilecektir.

Avrupa Birliği'ye üyelik sürecine en fazla destek vermesi gereken kesim sivil toplum kesimidir. Unutmayalım ki Avrupa bütünleşmesi süreci, devletlerarası müzakerelerden ibaret klasik diplomasinin tanımını dışına çıkmaktadır. Ülkemizde sivil toplum olgusunun gelişimine büyük destek vermiş olan TÜSİAD, bu süreçte üzerine düşenleri yapmaya devam edecektir.

Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederim.